

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Warszawa, dnia 31 lipca 2026 r.

OPINIA

Związku Rzemiosła Polskiego

dot. Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 16 maja 2019 r. w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz dodatkowych umiejętności zawodowych w zakresie wybranych zawodów szkolnictwa branżowego (Dz.U. 2019 poz. 991 ze zm.) w kontekście ostatnich zmian.

1. Przedmiot opinii – wprowadzenie.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 16 maja 2019 r. w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz dodatkowych umiejętności zawodowych w zakresie wybranych zawodów szkolnictwa branżowego (Dz.U. 2019 poz. 991 ze zm.) to niezwykle obszerny akt prawny, który opisuje, czego dokładnie uczeń musi się w ramach wyznaczonych kwalifikacji nauczyć. Definiuje wiedzę, umiejętności oraz kompetencje personalne i społeczne, jakie absolwent musi posiadać po zakończeniu nauki, co w założeniu ma ułatwiać obiektywną weryfikację i ocenę kwalifikacji.

Rozporządzenie określa podstawy programowe w zawodach szkolnictwa branżowego przyporządkowanych do 32 branż oraz dodatkowe umiejętności zawodowe (DUZ) w zakresie wybranych zawodów szkolnictwa branżowego (przez co zawiera aż 33 załączniki).

Podstawy programowe poszczególnych zawodów podzielone są na wyodrębnione w nich kwalifikacje. Podział na 1-2 kwalifikacje ma ułatwiać zdobywanie wykształcenia w systemie etapowym (szkoła branżowa I stopnia, szkoła branżowa II stopnia / technikum). Podstawy programowe zawarte w rozporządzeniu zakładają zdobycie kompetencji miękkich i naukę języka obcego zawodowego w celu przygotowania do pracy zespołowej oraz posługiwania się językiem obcym ukierunkowanym zawodowo oczekiwanym przez pracodawców.

Opinia powstała w ramach projektu, pt. „Monitorowanie prawa przez organizacje rzemiosła w zakresie zatrudnienia i umiejętności” współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus 2021-2027 w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 (nr umowy: FERS.04.03-IP.06-0001/24).

Co do zasady, głównym celem aktu jest dostosowanie oferty kształcenia zawodowego do realiów dynamicznie zmieniającego się rynku pracy, wymogów przemysłu oraz Polskiej Ramy Kwalifikacji (PRK).

Rozporządzenie jest komplementarne do Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 lutego 2019 r. w sprawie ogólnych celów i zadań kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego (Dz.U. 2019 poz. 316 ze zm.).

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej w sprawie podstaw programowych zostało wydane na podstawie art. 46 ust. 1 pkt 3 i 4 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2018 r. poz. 996, z późn. zm.).

2. Rozwiązania zawarte w rozporządzeniu.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej w sprawie podstaw programowych składa się z treści aktu prawnego liczącego 5 paragrafów oraz 33 załączników (ponad 3000 stron):

- załączniki nr 1–32: Zawierają szczegółowe podstawy programowe dla zawodów pogrupowanych według 32 branż zawodowych (audiowizualnej (AUD); budowlanej (BUD), ceramiczno-szklarskiej (CES), chemicznej i ochrony środowiska (CHM), drzewno-meblarskiej (DRM), ekonomiczno-administracyjnej (EKA), elektroenergetycznej (ELE), elektroniczno-mechatronicznej (ELM), fryzjersko-kosmetycznej (FRK), górniczo-wiertniczej (GIW), handlowej (HAN), hotelarsko-gastronomiczno-turystycznej (HGT), leśnej (LES), mechanicznej (MEC), mechaniki precyzyjnej (MEP), metalurgicznej (MTL), motoryzacyjnej (MOT), ochrony i bezpieczeństwa osób i mienia (BPO), ogrodniczej (OGR), opieki zdrowotnej (MED), poligraficzno-księgarskiej (PGF), pomocy społecznej (SPO), przemysłu mody (MOD), rolno-hodowlanej (ROL), rybackiej (RYB), spedycyjno-logistycznej (SPL), które stanowią załącznik nr 26 do rozporządzenia; spożywczej (SPC), teleinformatycznej (INF), transportu drogowego (TDR), transportu kolejowego (TKO), transportu lotniczego (TLO), transportu wodnego (TWO));

- załącznik nr 33 określa tzw. dodatkowe umiejętności zawodowe (DUZ) dla wybranych zawodów, pozwalające na elastyczne dostosowanie kształcenia do lokalnych i zmiennych potrzeb rynku pracy.

Dla każdego zawodu podstawa programowa określa zestaw celów i efektów kształcenia podzielony na jednostki efektów kształcenia m.in:

- bezpieczeństwo i higiena pracy (BHP) – zasady i przepisy ochrony pracy oraz środowiska;
- efekty kształcenia charakterystyczne dla danej kwalifikacji – konkretna wiedza i umiejętności twarde w danym zawodzie;
- język obcy zawodowy – posługiwanie się terminologią fachową w języku obcym;
- kompetencje personalne i społeczne (KPS) – praca w zespole, komunikacja, etyka, odporność na stres;
- organizacja pracy małych zespołów – umiejętności zarządcze (obowiązkowe dla zawodów nauczanych na poziomie technika).

Każdy efekt kształcenia ma przypisane szczegółowe kryteria weryfikacji. Służą one m.in. do:

- tworzenia i przeprowadzania państwowych egzaminów zawodowych;
- opracowywania przez nauczycieli szczegółowych programów nauczania i wymagań edukacyjnych w szkołach;
- określenia minimalnej liczby godzin przeznaczonych na realizację danej jednostki efektów kształcenia.

Podstawa programowa zawiera również:

- warunki realizacji kształcenia w zawodzie;
- wyposażenie szkoły niezbędne do realizacji kształcenia w kwalifikacji;
- minimalną liczbę godzin kształcenia zawodowego dla kwalifikacji wyodrębnionej w zawodzie oraz w wybranych zawodach możliwości podnoszenia kwalifikacji.

Najbliższa zmiana rozporządzenia w sprawie podstaw programowych jest spowodowana oczekującym na wejście w życie Rozporządzeniem Ministra Edukacji z dnia 20 marca 2026 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie ogólnych celów i zadań kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego (Dz.U. 2026 poz. 404). Oczekujące na wejście w życie rozporządzenie w sprawie ogólnych celów i zadań kształcenia w zawodach poszerza oficjalną klasyfikację zawodów o 11 nowych kierunków dostosowanych do potrzeb przemysłu. W branży mechaniki precyzyjnej, wprowadzone zostały trzy nowe zawody: monter optoelektroniki, technik optoelektroniki, technik optyki okularowej. W branży ogrodniczej –dodano siedem nowych zawodów: agroogrodnik, asystent florystyczny, asystent ogrodniczy, ogrodnik terenów zieleni, technik aranżacji florystycznych, technik agroogrodnictwa, technik architektury krajobrazu i arborystyki. W branży teleinformatycznej – wpisany został nowy zawód: technik cyberbezpieczeństwa.

Oczekujące na wejście w życie Rozporządzenie Ministra Edukacji z dnia 22 czerwca 2026 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz dodatkowych umiejętności zawodowych w zakresie wybranych zawodów szkolnictwa branżowego (Dz.U. 2026 poz. 1009), zawiera szczegółowe podstawy programowe dla wymienionych 11 zawodów.

Rozporządzenie Ministra Edukacji z dnia 22 czerwca 2026 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstaw programowych składa się z 16 paragrafów i załączników (łącznie ponad 1000 stron). W paragrafie pierwszym (najbardziej obszernym) zawarto zmiany w poszczególnych branżach i załącznikach:

- w zawodzie technik gospodarki nieruchomościami uelastyczniono wymogi sprzętowe i programowe, zastępując wykaz konkretnych marek i programów komputerowych (np. Canva, UNISOFT, IMO) ogólnym wymogiem posiadania „oprogramowania wspomagającego pracę biura nieruchomości, zarządzania nieruchomościami”;
- w branży mechaniki precyzyjnej uchylono dotychczasowe podstawy programowe dla zawodów: *mechanik precyzyjny*, *optyk-mechanik* oraz *technik optyk*. Wprowadzono

nowe podstawy programowe dla zawodów: *monter optoelektroniki, technik optoelektroniki oraz technik optyki okularowej*;

- w branży medyczno-społecznej wprowadzono nowe/zaktualizowane podstawy programowe dla zawodów: *technik farmaceutyczny, technik ortopeda, technik sterylizacji medycznej oraz terapeuta zajęciowy*;
- w branży teleinformatycznej do wykazów zawodów dodano nową podstawę programową dla zawodu technik Cyberbezpieczeństwa;
- w dodatkowych umiejętnościach zawodowych (DUZ) wprowadzono do wykazu dodatkowych umiejętności zawodowych branżę mechaniczną (MEC).

W kolejnych paragrafach (§ 2 – § 15) zawarto przepisy przejściowe i harmonogram wycofywania kształcenia. Określono ostateczne terminy, od których nie rozpoczyna się już kształcenia w klasach pierwszych / nowych rocznikach w wycofywanych lub reformowanych zawodach:

- **od 1 września 2026 r. wycofuje się rekrutację/start kształcenia dla zawodów:**
 - *optyk-mechanik oraz technik optyk (w technikum i szkole policealnej)*;
 - *ogrodnik, technik architektury krajobrazu, technik ogrodnik*;
 - *florysta (w zakresie dotychczasowej kwalifikacji OGR.01)*;
 - *kierowca mechanik (z kwalifikacją TDR.01) oraz technik transportu drogowego (z kwalifikacjami TDR.01 i TDR.02)*;
 - *technik awionik (TLO.01), technik lotniskowych służb operacyjnych (TLO.02) i technik mechanik lotniczy (TLO.03)*;
- **od 1 września 2027 r.:**
 - Wycofanie rekrutacji w branżowych szkołach II stopnia/kursach dla zawodów *technik optyk (MEP.03), technik ogrodnik (OGR.05) oraz technik transportu drogowego (TDR.02)*;

– **od 1 września 2028 r.:**

- Wycofanie rekrutacji do klasy I branżowej szkoły I stopnia i na kursy w zawodzie *mechanik precyzyjny*.

Uczniowie i słuchacze, którzy rozpoczęli naukę przed wskazanymi terminami, kończą ją na dotychczasowych zasadach do końca cyklu kształcenia.

Określono również terminy rozpoczęcia kształcenia w nowych i zreformowanych kwalifikacjach:

– **od roku szkolnego 2027/2028:**

- kursy kwalifikacyjne dla zawodów: *monter optoelektroniki, technik optoelektroniki, technik optyki okularowej, technik cyberbezpieczeństwa*, nowe kwalifikacje w branży ogrodniczej (np. *agroogrodnik, asystent florystyczny, technik agroogrodnictwa*).
- nowe kwalifikacje w transporcie drogowym (TDR.03 i TDR.04) oraz lotnictwie (TLO.04, TLO.05, TLO.06, TLO.07).

– **od roku szkolnego 2029/2030:**

- kształcenie w branżowej szkole II stopnia w zawodach: *technik optoelektroniki, technik aranżacji florystycznych oraz technik architektury krajobrazu i arborystyki*.

W ostatnim paragrafie (§ 16) określono wejście w życie rozporządzenia z dniem **1 września 2026 r.**, z wyjątkiem przepisów uchylających podstawę programową dla zawodu *mechanik precyzyjny*, które wejdą w życie 1 września 2028 r.

3. Problemy kształcenia zawodowego

System kształcenia zawodowego obarczony jest kilkoma istotnymi wadami takimi jak: nadmierna sztywność, opóźnienie legislacyjne względem zmian na rynku pracy, pospieszne wprowadzanie zmian bez zapewnienia czasu i środków finansowych na dostosowanie szkół i

zakładów pracy, fasadowość „języka obcego zawodowego” w nauczaniu, słaba korelacja poziomów PRK z poziomem wynagrodzeń, przeładowanie biurokratyczne efektów kształcenia, niewystarczające odniesienie do: „zielonych kompetencji”, cyfryzacji i sztucznej inteligencji oraz brak wizji rozwoju.

Twardo określone w rozporządzeniu kryteria weryfikacji i siatki godzin ograniczają swobodę nauczycielom i dyrektorom. Szkoła ma znacznie ograniczoną elastyczności i nie ma możliwości, by szybko zmodyfikować program nauczania w związku ze zmieniającymi się oczekiwaniami na rynku pracy i oczekiwaniami lokalnych pracodawców (np. wprowadzając naukę obsługi nowej maszyny, która pojawiła się w fabryce obok). Od chwili zauważenia braku kadry o oczekiwanych kompetencjach na rynku pracy do wprowadzenia zmian w rozporządzeniu upływa wiele miesięcy. Proces zmian jest długotrwały legislacyjnie, bo zakłada prace koncepcyjne w ministerstwie i konsultacje społeczne, a następnie wydanie i zwykle odroczone wejście w życie zmienionego rozporządzenia. Przy czym pierwszy absolwent nowego zawodu pojawi się na rynku po 3-6 latach. Sytuację ratuje jedynie dualny model kształcenia, bo wraz z zakupem nowoczesnego technologicznie sprzętu do firmy młodociany pracownik od razu nabywa wymagane na rynku pracy umiejętności. Uczniowie warsztatów szkolnych nie mają takiej możliwości. Przy czym na pracodawcy spoczywa nauka również teoretyczna nowej technologii, której w szkole jeszcze nie uczą. Szczególnie jest to widoczne w dynamicznych branżach (IT, mechatronika, elektronika). Z tego względu konieczne jest dalsze wzmacnianie i rozwijanie dualnego modelu kształcenia oraz mocniejsze wspieranie przedsiębiorców i uczniów zaangażowanych w jego realizację przez wyższe dofinansowanie kosztów kształcenia i obowiązkową refundację wynagrodzeń młodocianych pracowników, a także szkolenia dla mistrzów szkolących.

Rozporządzenie precyzyjnie określa wykaz wyposażenia pracowni (np. specjalistyczne stanowiska diagnostyczne). Jednak za twardym nakazem prawnym nie idzie automatyczne, wystarczające finansowanie. Szkoły w biedniejszych samorządach zmuszone są do prowadzenia nauki „na papierze”. Precyzyjnie określony wykaz wyposażenia pracowni rodzi kłopoty dla szkół i ich organów prowadzących z fizyczną realizacją tych wymogów, co prowadzi

Opinia powstała w ramach projektu, pt. „Monitorowanie prawa przez organizacje rzemiosła w zakresie zatrudnienia i umiejętności” współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus 2021-2027 w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 (nr umowy: FERS.04.03-IP.06-0001/24).

do fikcji dydaktycznej. Prowadzi to do zajęć praktycznych realizowanych w sposób czysto teoretyczny lub poprzez pokazy filmowe/prezentacje, co jest całkowicie sprzeczne z celem kształcenia zawodowego.

Zmiany wchodzą w życie często z krótkim *vacatio legis* przez co nauczyciele nie mają czasu na szkolenia z nowych technologii, a małe i średnie firmy (mające przyjmować uczniów na praktyki) nie są informowane ani biurokratycznie przygotowane na realizację nowych programów uczenia się. Szkoły mają problemy z określeniem programów nauczania, dostarczeniem i wyborem podręczników, a instytucje potwierdzające kwalifikacje z opracowaniem nowych standardów i testów egzaminacyjnych.

Nauka języka obcego zawodowego często ma charakter fasadowy, bowiem uczniów uczą angielski lub germaniści bez wykształcenia technicznego, którzy nie znają niuansów danej branży, lub nauczyciele zawodu, którym brakuje płynności językowej. Mała liczba godzin sprawia, że nauka języka sprowadza się do zapamiętywania słowniczka pojęć branżowych z podręcznika, zamiast realnej nauki pracy z dokumentacją techniczną, instrukcjami obsługi maszyn czy komunikacji z zagranicznym klientem. Chociaż w rozporządzeniu zawarto kształcenie z umiejętności personalnych i społecznych, to ze względu na specyfikę egzaminów państwowych są one trudne do obiektywnego sprawdzania w praktyce.

W teorii wyższy poziom PRK powinien oznaczać wyższe zarobki, tymczasem rzeczywistość rynkowa jest inna. Rynek pracy wycenia unikalność i praktyczność umiejętności, a nie poziom PRK zawartego w rozporządzeniu. Operator maszyn CNC po szkole branżowej I stopnia (PRK 3) często zarabia znacznie więcej niż technik (PRK 4) w innej branży.

Rozbijanie starych zawodów na kilka drobnych mniej lub bardziej pokrewnych zmniejsza kompetencje i elastyczność zatrudnienia. Tworzy ryzyko kształcenia pracowników o bardzo wąskich kompetencjach. Takim osobom może być znacznie trudniej się przebranżowić. Nauczyciele zamiast uczyć holistycznego myślenia technicznego i rozwiązywania problemów, skupiają się na odhaczaniu rubryk i przygotowywaniu uczniów do specyficznych, powtarzalnych kluczy odpowiedzi na egzaminach. Wymagania opanowania obszernej teorii

Opinia powstała w ramach projektu, pt. „Monitorowanie prawa przez organizacje rzemiosła w zakresie zatrudnienia i umiejętności” współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus 2021-2027 w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 (nr umowy: FERS.04.03-IP.06-0001/24).

często sprawiają, że brakuje czasu na gruntowne wyćwiczenie praktycznych umiejętności manualnych i technicznych. Chociaż w najnowszych zmianach rozporządzenia pojawia się cyfryzacja czy sztuczna inteligencja to jest ona nadal marginalna. Sprowadza się często do dodania pojedynczej frazy do istniejących modułów, zamiast stanowić fundament kształcenia w każdym zawodzie. Wprowadzane zmiany można uznać za działania reaktywne zamiast proaktywne, skupione na dopisywaniu nowych modnych nazw. Kwestia wizji wprowadzenia zawodów przyszłości powinny być uwzględnione w długofalowej strategii państwa, np. w Strategii Rozwoju Umiejętności. Działania powinny być skupione na rozwoju dualnego modelu kształcenia oraz oparte na dowodach z wyników badań i opiniach pracodawców. Powinny uwzględniać trendy, takie jak automatyzacja, sztuczna inteligencja, biotechnologia oraz starzenie się społeczeństwa. Zmiana kodów kwalifikacji i tworzenie nowych mutacji zawodów wprowadza chaos informacyjny wśród uczniów, rodziców i pracodawców, dla których możliwość uczenia w danym zawodzie staje się wątpliwa, a konkretne niezbędne do pracy kwalifikacje rozmyte (elektronik czy kucharz z lat 90 uczył się w nieco innym zakresie).

Wśród nauczycieli, doradców zawodowych uczniów i rodziców wciąż pokutuje przekonanie, że szkoły branżowe I stopnia są przeznaczone dla osób z gorszymi wynikami w nauce, co obniża ich atrakcyjność w oczach zdolnej młodzieży. System edukacyjny przez lata promował ścieżkę licealną i akademicką, co wpłynęło na utrwalenie negatywnych stereotypów wokół pracy fizycznej i rzemiosła. Dzięki ostatniej inicjatywie Ministerstwa Edukacji Narodowej „Zawód to wybór – nie plan B. Postaw na kształcenie zawodowe” oraz działaniom w ramach programu Polski Inkubator Rzemiosła jest szansą na zmianę opinii nauczycieli, dzieci i rodziców na temat kształcenia zawodowego.

Droga od szkoły branżowej I stopnia przez II stopień aż po studia bywa dłuższa i bardziej wymagająca niż w przypadku tradycyjnego technikum lub liceum. Poza tym w niektórych zawodach nie ma przewidzianej lub dostępnej ciągłości w zawodzie przez co oznacza konieczność zmiany profesji.

4. Propozycje rozwiązań

Dla poprawy kształcenia zawodowego konieczna jest ściślejsza współpraca z pracodawcami, radami sektorowymi i radami rynku pracy przy tworzeniu klasyfikacji i podstaw programowych oraz zwiększenie udziału dualnego modelu kształcenia i szkolnictwa zawodowego w stosunku do edukacji ogólnokształcącej.

Konieczne jest również zwiększenie wsparcia dla uczniów i przedsiębiorców, w tym rozszerzenie ulg dla firm inwestujących w sprzęt do nauki dla uczniów. **Za celowe można również uznać wszelkie działania służące** zmniejszeniu obciążeń biurokratycznych dla nauczycieli na rzecz zajęć praktycznych i pracy warsztatowej z uczniami.

Obecne podstawy bardzo szczegółowo opisują umiejętności twarde (obsługa konkretnych maszyn, narzędzi), ale pomijają uniwersalne umiejętności rynkowe. Przyszłe rozporządzenie powinno obligatoryjnie włączać w każdy zawód: podstawy analizy danych oraz zasady cyberbezpieczeństwa (niezależnie od tego, czy kształcimy kucharza, mechanika czy fryzjera), **wykorzystanie AI w branży**; obsługę trudnego klienta, zasady **gospodarki obiegu zamkniętego** oraz ograniczenie marnotrawstwa surowców.

Rozporządzenie powinno umożliwiać szybsze zdobywanie i uznawanie małych, specjalistycznych części wiedzy/kwalifikacji (np. zaświadczenie o obsłudze konkretnego typu drona w rolnictwie bez konieczności zmiany całego programu dla technika).

Poszerzenie dodatkowych umiejętności zawodowych (DUZ) powinno być systematyczne i aktualizowane corocznie w trybie uproszczonym.

Nowelizacja rozporządzenia powinna pociągać za sobą **odważniejszą aktualizację przestarzałych kwalifikacji** (co MEN częściowo realizuje, zastępując np. tradycyjną mechanikę precyzyjną nowymi profesjami opartymi na optoelektronice).

Podstawa programowa powinna być bardziej sprzyjająca **kształceniu dualnemu** przez mniejszą sztywność w określeniu godzin lekcyjnych na rzecz rozliczania **efektów uczenia się** osiągniętych bezpośrednio na stanowisku pracy w firmie oraz wyraźne rozdzielenie wiedzy

teoretycznej (którą szkoła może przekazać m.in. hybrydowo) od praktycznej (realizowanej w realiach biznesowych).

W wielu branżach, np. w zawodach branży ogrodniczej, kryteria weryfikacji są w dużej mierze opisowe. Uczeń ma "wymieniać", "charakteryzować" lub "opisywać" np. zasady dobrej praktyki rolniczej. Prowadzi to do ryzyka przeprowadzania egzaminów "na papierze", gdzie sprawdza się wiedzę o maszynach, a nie umiejętność ich fizycznej obsługi czy przeprowadzenia zabiegu agrotechnicznego w realnych warunkach. Z tego względu warto promować egzaminowanie na wzór prowadzonego w izbach rzemieślniczych w których weryfikuje się praktyczne umiejętności.

Wprowadzenie zawodów asystenckich, takich jak asystent ogrodniczy i asystent florystyczny dla osób z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim jest ważne i pożądane. Wymaga jednak wsparcia finansowego dla szkół i pracodawców na stworzenie adekwatnych warunków do nauki. Brak wsparcia finansowego może zniechęcić placówki do otwierania tych potrzebnych społecznie kierunków. Ponadto, przy przyszłych pracach legislacyjnych dotyczących celów kształcenia i podstaw programowych warto nawiązać współpracę z PFRON, w celu ewentualnego wypracowania lepszych instrumentów wspierających praktyczną naukę zawodu osób z niepełnosprawnościami u pracodawców. Warto również rozważyć inicjowanie programów służących opracowaniu materiałów egzaminacyjnych dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami oraz badań i analiz służących wyłonieniu grupy zawodów asystenckich.

W podstawach programowych przykładowo dla zawodu elektromechanik pojazdów samochodowych, wskazano wprost, że szkoła zapewnia dostęp do elektrycznego pojazdu samochodowego, placu manewrowego, pojazdu silnikowego przeznaczonego do nauki jazdy oraz zbioru przepisów ruchu drogowego i pomocy dydaktycznych. Zajęcia indywidualne z uczniem – nauka jazdy w zakresie kategorii B zgodnie z przepisami dotyczącymi kierujących pojazdami. Powyższe rozwiązanie jest słuszne jednak warto doprecyzowania, w taki sposób by

jednoznacznie wskazywało, że finansowanie kosztów nauki i egzaminu spoczywa na szkole i jest dotowane przez państwo.

Wprowadzany aktualnie zawód technik Cyberbezpieczeństwa jest oczekiwany na rynku pracy. Niemniej warto rozważyć również wprowadzenie podobnego zawodu na poziomie szkolnictwa branżowego oraz ewentualnej większej modułowości zdobywania kwalifikacji w tym zawodzie. W ramach prac Rady ds. kompetencji wypracowano rekomendację dot. szkoleń z zakresu cyberbezpieczeństwa. Nowy zawód powinien być scharakteryzowany w sposób podobny do tej rekomendacji z pewnym rozszerzeniem i zmniejszeniem w porównaniu z nowym zawodem na poziomie technika.

W podstawach programowych brakuje odniesień do pracy na rzeczywistych stanowiskach warsztatowych. Istnieje ryzyko, że kształcenie będzie realizowane głównie w warunkach szkolnych, które nie odzwierciedlają realnych warunków pracy w zakładach rzemieślniczych. Nie uwzględniono tradycyjnych technologii stosowanych w rzemiośle. Ponadto aktualne podstawy programowe dla zawodów rzemieślniczych, które warto w rozporządzeniu wskazać, koncentrują np. się na ogólnych zasadach, nie różnicując technologii ani nie wskazując na znaczenie tradycyjnych metod stosowanych w małych zakładach rzemieślniczych. Może to prowadzić do marginalizacji tradycyjnych umiejętności rzemieślniczych oraz ich stopniowego zaniku.

Zastrzeżenia budzi bardzo wysoki poziom szczegółowości efektów kształcenia i kryteriów ich weryfikacji. Rozbudowane wymagania mogą prowadzić do nadmiernych obciążeń administracyjnych po stronie szkół i nauczycieli, a także utrudniać elastyczną realizację programu. Wskazane byłoby uproszczenie zapisów w obszarach, w których możliwe jest pozostawienie większej swobody placówkom dydaktycznym. Warto dokonać audytu i redefinicji zadań zawodowych w istniejących zawodach. Następnie zastanowić się nad uwpólnieniem kształcenia w zakresie danych kwalifikacji, aby umożliwić realizację różnych ścieżek kształcenia i szybszego uzupełniania kwalifikacji w przyszłości na kwalifikacyjnych kursach zawodowych.

Rozszerzenie kwalifikacji o kategorię C+E (TDR.03) – przy jednoczesnym dodaniu obszernych bloków o elektromobilności i AI znacząco podwyższa poziom wymagań dla uczniów szkół branżowych I stopnia. W związku z powyższym istnieje ryzyko, iż uczniowie ci nie opanują w prawidłowy sposób zakresu materiału. Połączenie nauki zaawansowanego prowadzenia zespołów pojazdów (C+E) z pełną diagnostyką mechaniczną i nauką przepisów międzynarodowych w 3-letnim cyklu kształcenia osób niepełnoletnich budzi wątpliwości realizacyjne. Dla uczniów na tym poziomie może być niemożliwe do przyswojenia. Przy braku zwiększenia liczby godzin przeznaczonych na zajęcia praktyczne założenia te należy uznać za nierealne.

W wielu zawodach zakres wymaganych kompetencji praktycznych pozostaje niewspółmierny do czasu przeznaczonego na ich zdobycie. Przykładem jest kwalifikacja OGR.12 „Aranżowanie wnętrza i otwartej przestrzeni kompozycjami florystycznymi”, gdzie znacząca część efektów kształcenia wymaga realizacji w rzeczywistych warunkach pracy, natomiast wymiar praktyk zawodowych u pracodawców pozostaje niewystarczający do osiągnięcia zakładanych rezultatów.

Nowe podstawy programowe przewidują kolejne obowiązki zapewnienia specjalistycznego wyposażenia dydaktycznego o bardzo wysokiej wartości. Przy okazji wprowadzanych zmian warto oszacować i zapewnić środki nie tylko na to wyposażenie ale również na jego utrzymanie.

Załączniki dot. DUZ (dodatkowych umiejętności zawodowych) wprowadzają nowe umiejętności przypisane do konkretnych zawodów oraz opis efektów kształcenia. Rozszerzony katalog dodatkowych umiejętności oraz powiązanie go z konkretnymi zawodami, mogą spowodować, że staną się realnym narzędziem specjalizacji. Przy czym, brak jednolitych standardów oceny DUZ, może spowodować trudności w weryfikacji rzeczywistego poziomu umiejętności. DUZ mają obecnie charakter fakultatywny, nie są wystarczająco powiązane z systemem egzaminacyjnym, obejmują ograniczoną liczbę zawodów i w niewystarczającym stopniu uwzględniają zawody rzemieślnicze. W przyszłości warto oddzielnie zająć się nowelizacją w tym zakresie.

5. Podsumowanie

Zmiany w Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 16 maja 2019 r. w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz dodatkowych umiejętności zawodowych w zakresie wybranych zawodów szkolnictwa branżowego odpowiadają w większości na oczekiwania branż i przedsiębiorców.

W celu dalszego unowocześnienia edukacji zawodowej warto rozważyć odejście od sztywnych szablonów na rzecz mikropoświadczeń oraz powiększenie wykazu zawodów o profesje związane ze sztuczną inteligencją, zieloną energią, automatyzacją i nowoczesnym rzemiosłem. Celowe może być również wprowadzenie bardziej holistycznego podejścia do zadań w poszczególnych zawodach i ewentualne wyodrębnienie podstawowych kwalifikacji spójnych dla wszystkich zawodów.

Należy rozważyć również formę obowiązującego rozporządzenia, która z uwagi na ogromną liczbę stron jest mało przystępna. Lepszym rozwiązaniem może być określenie rozporządzeń branżowych i/lub rozporządzenia dla zawodów rzemieślniczych dla ułatwienia przyszłych konsultacji.

Chociaż ostatnie zmiany są korzystne, to powinny być bardziej ukierunkowane na rozwój dualnego modelu kształcenia i zdobywania praktycznych umiejętności, a ich wprowadzenie powinno być odroczone o rok, aby ich realizacja była lepiej przygotowana.

Jan Kłimek